

אחרי עשור אחד בלבד -
כלכלות העולם מצויות שוב תחת איומים

רוחות מלחמה כלכליות

נשיא ארה"ב משנה סדרי עולם | ציוץ אחד בטוויטר יכול להפיל
בורסות ולגררם למלחמת המטבעות | אחרי משבר הסאב פריים בשנת
2008 חשבו רבים שהפוליטיקאים למדו משהו | ד"ר אריה נחמיאס
מנתח את המצב הכלכלי בעולם, מזהיר מרוחות של משבר חדש,
ותוהה אם מלחמת הסחר העולמית מבשרת על משבר גדול-ממדים
המאיים שוב על העולם הכלכלי

| מאת ד"ר אריה נחמיאס |

הבנקים המרכזיים - FED, ECB, BOI, BOJ, DB ואחרים - מדיניות שנועדה להגדיל את כמות הכסף בסכומי עתק. פעילות נמרצת זאת הובילה את העולם הכלכלי לניסוי גלובלי שמקדמת דנא לא היה כמותו: עשר שנים של הרחבה מוניטרית מאסיבית והורדת הריבית לשיעורים נמוכים - ריבית אפסית ואף שלילית. שפע הכסף הזול הגדיל את נטל החובות בעולם, שהגיע לשיא של 218 טריליון דולר.

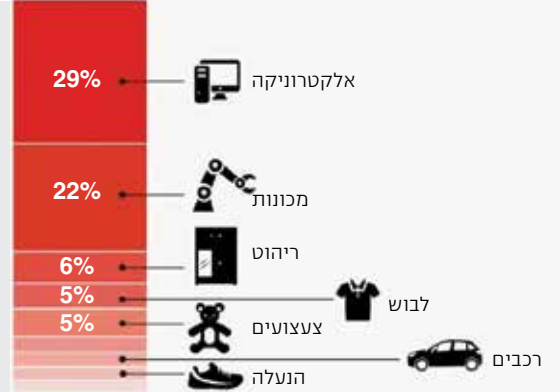
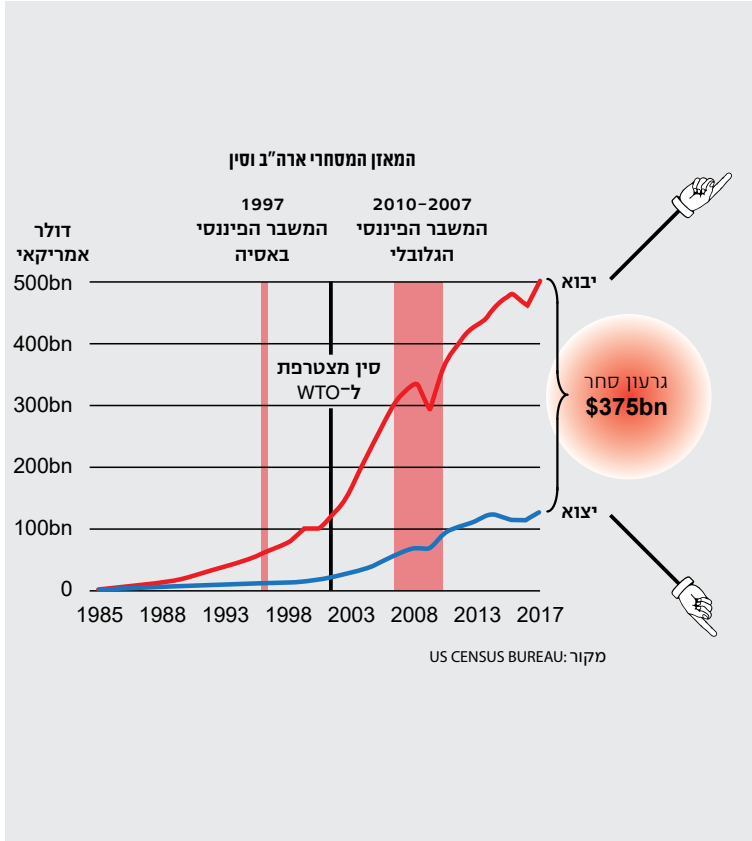
האם העולם, ובעיקר הפוליטיקאים, למדו מהמשבר הזה? האם משבר כלכלי גדול חדש כבר בדרך? כפי שהצגתי בגיליון 9 של המגזין, משבר לעולם חוזר. לא

ע שור חלף מאז "ספטמבר השחור" של סתיו 2008, סתיו שנכנס לדפי ההיסטוריה ככזה שבו הכלכלה העולמית, המערכת הפיננסית הגלובלית והמערכות הפיננסיות בכל מדינה קרסו וגרמו לכך ששנת 2008 הייתה לגרועה ביותר במונחי הכלכלה הגלובלית הריאלית מאז השפל הגדול של המאה הקודמת, המשבר הכלכלי של שנת 1929 המפורסם בהיסטוריה.

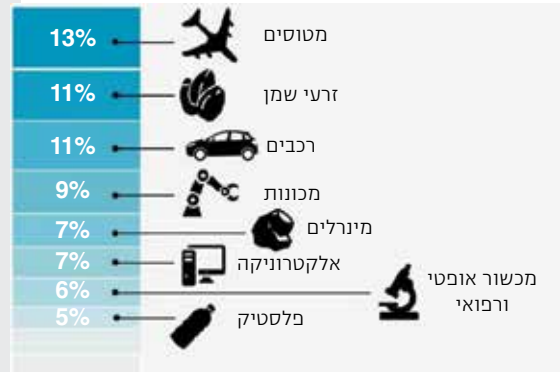
כדי לצאת ממשבר סתיו 2008, הידוע גם כמשבר ה"סאב פריים", ולהמריץ את הכלכלות הריאליות, תוך מאמץ להביא ליציבות פיננסית של הבנקים, גיבשו

ארה"ב מייבאת מסין את הסחורות הבאות

סין מייבאת מארה"ב את המוצרים

**את יריית הפתיחה
לזירת מלחמה
נוספת, מלחמת
סחר, ירה הנשיא
טראמפ עת חתם על
צו נשיאותי שסלל
את הדרך להטלת
מכסים של עד 60
מיליארד דולר על
יבוא סחורות מסין**

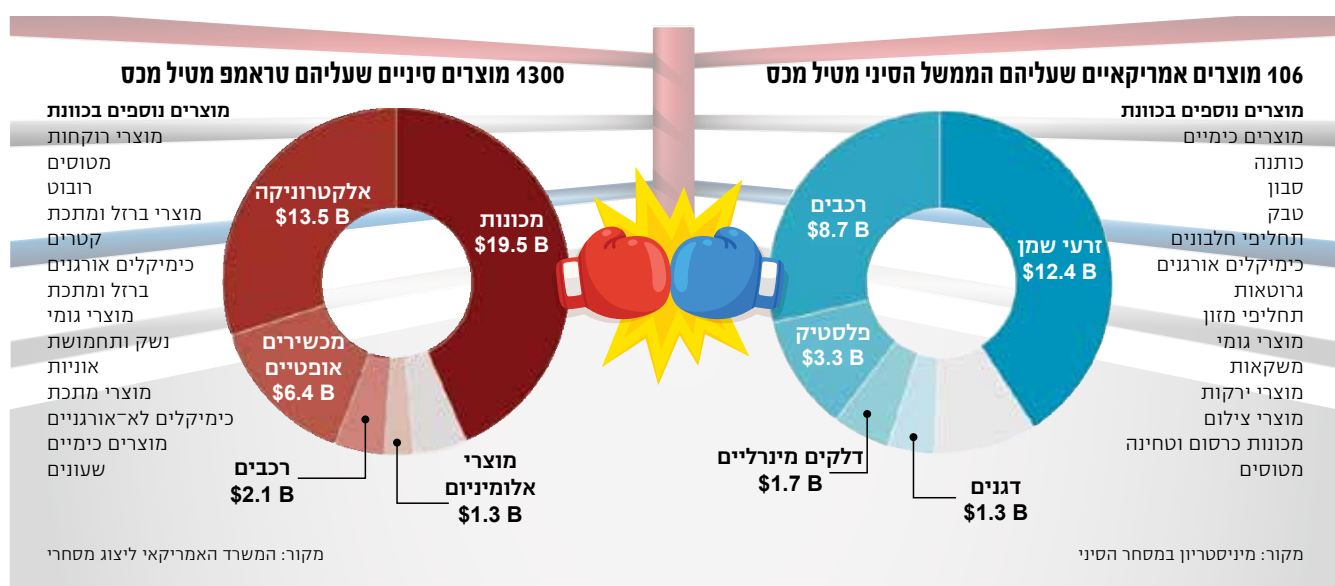
צעדים מינהליים ומדיניות מיסוי. עקב מלחמת המטבעות ייגרם הפסד לכולם. שכן, פיחות של מטבע אחד הוא ייסוף של מטבע אחר, וכך מה שטוב למדינה אחת, רע למדינה אחרת. זהו משחק סכום-אפס. במרכז הזירה של מלחמת המטבעות נמצאות ארה"ב וסין, שתי הכלכלות הגדולות בעולם אשר תלויות זו בזו - סין תלויה בצרכן האמריקאי, וארה"ב תלויה במימון הסיני לגירעון האמריקאי העצום, רכישת אג"ח מממשלת ארה"ב.

את יריית הפתיחה בזירת מלחמת הסחר ירה הנשיא דונלד טראמפ בסוף חודש מרץ 2018, עת חתם על צו נשיאותי שסלל את הדרך להטלת מכסים בהיקף של עד 60 מיליארד דולר על יבוא סחורות מסין. הוא אף צייץ בטוויטר: "כאשר מדינה, USA, מפסידה מיליארדים במסחר כמעט עם כל מדינה, זה הופך את מלחמת הסחר לטובה וקל לנצח בה". ארגון הסחר העולמי (WTO - World Trade Organization) פירסם אזהרה

ניתן למנוע משבר כלכלי ומשבר פיננסי, אולם ניתן למזער את הנזק שלהם. בעיצומה של שנת 2018 - נוכח ציוצי נשיא ארה"ב, דונלד טראמפ, ותגובות מנהיגי המדינות במזרח אסיה ובאירופה, וכן מנהיגי קנדה ומקסיקו - ברור כי העולם עומד בפני משבר נוסף, שיפרוץ ביבשת אמריקה וידיבק את כלכלות העולם.

פיחות מטבע מול ייסוף מטבע

בעוד המדינות ממריצות את כלכלותיהן בזירת מלחמת המטבעות, פותח הנשיא טראמפ זירת מלחמה נוספת - מלחמת הסחר. מלחמת המטבעות הוצגה בגיליון מספר 8 של מגזין המנהלים. הובהר שם, כי המדינות ממריצות את כלכלותיהן באמצעות הפחתת ערך המטבע שלהן, שכן פיחות בערכו של המטבע המקומי מגדיל את כושר התחרות של היצואנים המקומיים, ולכן המדינות מתערבות בשוק המט"ח שלהן, בין במישירין, על ידי רכישת מט"ח, ובין בעקיפין, באמצעות

מהמטוס תקף טראמפ את ראש ממשלת קנדה

הנשיא טראמפ הצית את מלחמת הסחר על מנת לדחוף את סין "לנטוש פרקטיקות סחר לא-הוגנות" שנועדו לאתגר את השליטה האמריקאית בטכנולוגיות בכלל ובטכנולוגיות מתקדמות בפרט. בין הפרקטיקות הללו אפשר למנות גניבות סייבר, ואילוץ חברות אמריקאיות להעביר לסיין ידע טכנולוגי בתמורה לגישה לשוק הסיני הענק. כך, גורס טראמפ, פוגעת סין בקניין הרוחני האמריקאי, בכל הקשור לטכנולוגיות. המאמצים שעושים הסינים כבר שנים רבות, על מנת להשתלט על סודות מסחריים וטכנולוגיים של חברות אמריקאיות, מעוגנים בחזון של תוכנית הדגל של המשטר הסיני - Made In China 2025 - אשר אמורה להזניק את סין ולגרום לכך שתהיה מעצמה עולמית מובילה בתחום הטכנולוגיה.

הטלת המכסים ההדדית בין ארה"ב לסיין העצימה את מלחמת הסחר בין שתי הכלכלות הגדולות בעולם, ולזירה זו עשויות להצטרף מדינות נוספות. באמצע חודש יוני 2018 קיימו מנהיגי ארגון המדינות המתועשות, ה-G7, בפסגה במשך שלושה ימים בקנדה. בסיום הפסגה הסכימו קנדה, בריטניה, צרפת, איטליה, גרמניה ויפן על הצורך בסחר בינלאומי חופשי, הוגן ומיטבי עבור כולם, ועל חשיבות המלחמה

מיידית, כי מדובר במלחמת סחר מסוכנת לעולם. טראמפ טען, שתוצאת גירעון הסחר של ארה"ב מול סין היא רעה: סך כל יצוא הסחורות מארה"ב לסיין עומד על 130 מיליארד דולר, ואילו היבוא מסיין לארה"ב מסתכם ביותר מ-505 מיליארד דולר. כך עומד גירעון הסחר מול סין על 375 מיליארד דולר. כפועל יוצא מכך, אמריקאים מאבדים מקומות עבודה, ורק הטלת מכסים על סין תהפוך את ארה"ב לחזקה ועשירה יותר. גישה זו, כמובן, עולה בקנה אחד עם הבטחתו של דונלד טראמפ ערב הבחירות להשיב את ארה"ב לגדולתה (Make America Great Again). בכל הציוצים ובכל הצווים הנשיאותיים שעליהם חתם, הוא עמד על כך שאת שהבטיח הוא אכן מקיים.

הירייה הסינית לא איחרה לבוא, ובתחילת חודש אפריל 2018 הכריזו הסינים על הטלת מכסים בהיקף של 50 מיליארד דולר על תוצרת אמריקאית. וכך, נוסף על זירת מלחמת המטבעות, נכנס העולם לזירת מלחמה נוספת - מלחמת הסחר.

בתחילת חודש מאי 2018, בנואם שנשא הנשיא טראמפ על הפחתות המסים על חברות אמריקאיות, כדי להחזיר את העסקים לארה"ב, הוא התמקד ביחסי המסחר עם סין ואמר: "אנחנו הולכים לעבוד מחדש על יחסי הסחר עם סין... זה לא יכול להימשך כך".

שתי הכלכלות הגדולות בעולם, ארה"ב וסיין, פותחות זירה נוספת של עימות - כיבוש החלל. וכך, נוסף על זירת המלחמות הכלכליות ברחבי העולם, נפתחה זירה נוספת גם מחוץ לכדור הארץ. האנושות צועדת לאחור?

 ציוצי תבערה

Donald J. Trump
@realDonaldTrump

PM Justin Trudeau of Canada acted so meek and mild during our @G7 meetings only to give a news conference after I left saying that, "US Tariffs were kind of insulting" and he "will not be pushed around." Very dishonest & weak. Our Tariffs are in response to his of 270% on dairy!

2:04 AM - Jun 10, 2018

Donald J. Trump
@realDonaldTrump

I have just authorized a doubling of Tariffs on Steel and Aluminum with respect to Turkey as their currency, the Turkish Lira, slides rapidly downward against our very strong Dollar! Aluminum will now be 20% and Steel 50%. Our relations with Turkey are not good at this time!

3:47 PM - Aug 10, 2018

Donald J. Trump
@realDonaldTrump

their country (the U.S. doesn't tax them) or to build a massive military complex in the middle of the South China Sea? I don't think so!

2016 בדצמ' 5 - 1:30

Donald J. Trump
@realDonaldTrump

Did China ask us if it was OK to devalue their currency (making it hard for our companies to compete), heavily tax our products going into..

2016 בדצמ' 5 - 1:23

**הכפלת מכסי היבוא
על טורקיה הובילה
לצניחת הלירה
הטורקית בכ-17%
ביום אחד, לרמה
הנמוכה ביותר
אי פעם מול הדולר.
נשיא טורקיה,
ארדואן, הגיב
בקריאה לאזרחים
להמיר דולרים וזהב
בלירה הטורקית
הנשחקת**

טראמפ בפסגת ה-G7 עם מרקל, מקרון ומיי | צילום: AP Photos

הלירה הטורקית בכ-17% ביום אחד, לרמה הנמוכה ביותר אי פעם אל מול הדולר. נשיא טורקיה, רג'פ טאיפ ארדואן, קרא לאזרחי טורקיה להמיר את הדולרים ואת הזהב שברשותם, ולרכוש את הלירה הטורקית. הוא התחייב לא להיכנע "לרוצחים שכירים כלכליים".

המפולת בטורקיה מגבירה חשש למשבר באירופה

במקביל לצניחה בערך הלירה הטורקית צנחו המניות בבורסה הטורקית בכ-11.5%, תשואת איגרת החוב של טורקיה ל-10 שנים זינקה ביותר מ-10%, והיא נסחרה בתשואה של למעלה מ-20%. המפולת בטורקיה גררה ירידת שערים בבורסות המובילות באירופה, והמדדים בוול סטריט - P500&S, דאו ג'ונס והנאסד"ק - איבדו מערכם גם הם, כשמדד הפחד, ה-VIX, זינק ב-19%.

המפולת בטורקיה מגבירה את החשש למשבר פיננסי באירופה. ה-ECB מודאג מהחשיפה של שלושה בנקים אירופיים לטורקיה - הבנק האיטלקי אוניקרדיט, שמנייתו צנחה מיד בכ-5%; הבנק הספרדי BBVA, שמנייתו צללה ביותר מ-5%; והבנק הצרפתי BNP פאריבה, שמנייתו צנחה מיד בכ-3%.

קיימת גם חשיפה של בנקים בריטיים, אמריקאיים ויפניים לטורקיה. אמנם, הכלכלה הטורקית קטנה יחסית, אולם אם תיקלע למשבר חוב, עלולה החשיפה הבנקאית, שהיא חובקת עולם - אירופה, אנגליה, ארה"ב, סין, יפן והמזרח התיכון - לחולל משבר פיננסי גלובלי, ובעקבותיו - משבר כלכלי ריאלי.

כפי שצוין בפתח הכתבה, עשור חלף מאז המשבר הפיננסי הגלובלי בסתיו 2008. האם מלחמת הסחר הנוכחית מובילה את העולם למשבר הגדול הבא, שיהיו

בחסמים, במכסים ובסובסידיות, המשמשים מדיניות של פרוטקציוניזם. אך נשיא ארה"ב, המדינה השביעית בארגון, התנער מהצהרה זו. בעודו במטוס בדרכו לפגישה עם מנהיג צפון קוריאה קים ג'ונג-און, תקף טראמפ במילים קשות את ראש ממשלת קנדה, ג'סטין טרודו, וטען כי הצהרותיו של האחרון שקריות, וכי טרודו עצמו "חלש מאד ולא ישר".

הנשיא טראמפ קיצר את שהותו בפסגה כדי להמריא לפסגה עם קים ג'ונג-און בסינגפור. הוא הטיל מכסים על יבוא פלדה ואלומיניום מקנדה, מן האיחוד האירופי וממקסיקו, ובמטוס צייץ שארה"ב "נוצלה במשך שנים", וכי היא שימשה כקופת חיסכון שכולם ממשיכים לשדוד. ב-10 באוגוסט 2018 שוב צייץ טראמפ בטוויטר, והפעם הרחיב את זירת מלחמת הסחר גם עם טורקיה: "בזה הרגע הוריתי להכפיל את המכסים על פלדה ואלומיניום מטורקיה, הלירה הטורקית צוללת אל מול הדולר המאוד חזק שלנו! המכס על אלומיניום יהיה מעתה 20%, והמכס על פלדה יהיה 50%. יחסינו עם טורקיה לא טובים בזמן הזה". ירייה זו של טראמפ שוגרה באחד הימים השחורים של הכלכלה הטורקית. הפלדה הייתה ענף היצוא הרביעי בגודלו בטורקיה ב-2017, 7% מסך כל היצוא של טורקיה, וארה"ב הייתה אחת היבואניות הגדולות של פלדה מטורקיה, בהיקף של 21 מיליארד דולר.

הכפלת מכסי היבוא על טורקיה הובילה לצניחת

מנהיגי ארגון המדינות המתועשות, ה-G7, קיימו פסגה שבסיומה הסכימו קנדה, בריטניה, צרפת, איטליה, גרמניה ויפן על הצורך בסחר בינלאומי חופשי, הגון ומיטבי עבור כולם, ועל חשיבות המלחמה בחסמים, במכסים ובסובסידיות

15 באוגוסט 2018, איסטנבול, אזרחים ותיירים מסתערים על המרות מטבע נוכח קריסת המטבע הטורקי

ציוצי תבערה

7 ביולי · @realDonaldTrump **Donald J. Trump**

Prime Minister Trudeau is being so indignant, bringing up the relationship that the U.S. and Canada had over the many years and all sorts of other things...but he doesn't bring up the fact that they charge us up to 300% on dairy — hurting our Farmers, killing our Agriculture!

7 ביולי · @realDonaldTrump **Donald J. Trump**

Let me tell Prime Minister Trudeau and President Macron that they are charging U.S. massive tariffs and create non-monetary barriers. The EU trade surplus with the U.S. is \$151 Billion, and Canada keeps our farmers and others out. Look forward to seeing them tomorrow.

Donald J. Trump

China, the European Union and others have been manipulating their currencies and interest rates lower, while the U.S. is raising rates while the dollars gets stronger and stronger with each passing day - taking away our big competitive edge. As usual, not a level playing field...

Donald J. Trump

....The United States should not be penalized because we are doing so well. Tightening now hurts all that we have done. The U.S. should be allowed to recapture what was lost due to illegal currency manipulation and BAD Trade Deals. Debt coming due & we are raising rates - Really?

לשגר חללית לא מאוישת למאדים עד 2020. נשיא ארה"ב, טראמפ, מתכנן שב-2020 יהיו לזרוע הצבאית השישית של צבא ארה"ב, חיל החלל האמריקאי, יכולות תקיפה, כולל מערכת שתוכל לשבש ולהרוס יכולות של מדינות יריבות.

אם כן, נוסף על זירת המלחמות הכלכליות על פני כדור הארץ, נפתחה זירה נוספת - מחוץ לכדור הארץ. בשנת 2018 האנושות נמצאת בשיאה על פי כל קנה-מידה, כשהפוליטיקאים עלולים להוביל לעימותים שאכן יצעידו את האנושות לאחור.

* ד"ר אריה נחמיאס הוא ראש תוכנית ה-MBA באוניברסיטה הפתוחה

לו השלכות מרחיקות לכת על הכלכלה הגלובלית, והוא יצעיד את האנושות לאחור?

במרץ 2018 לא הסתפק הנשיא טראמפ בזירת מלחמת הסחר. באותו חודש הוא צייץ ואמר, שארה"ב צריכה להיות דומיננטית בחלל, ובחודש יוני 2018 קרא להקים את "חיל החלל האמריקאי", כזרוע השישית של צבא ארה"ב, חיל שיפקח על הפעילות הצבאית בחלל. רצונו של טראמפ להקים חיל חלל נובע ככל הנראה מהשקעות של רוסיה וסין בתחום החלל.

וכך, שתי הכלכלות הגדולות בעולם, ארה"ב וסין, פותחות זירת עימות נוספת - "כיבוש החלל". נשיא סין, שי ג'ינפינג, מסתער על החלל, והוא מתכנן